

Den kvinnliga väljarkåren är stadd i snabb tillväxt. Skall den kunna bli vad förkämparna för den allmänna rösträtten hoppades?

KVINNORNA VÄLJA

Värn för demokratin eller stormtrupper åt reaktionen.

Då frågan om införande av kvinnlig rösträtt för ett par årtionden sedan diskuterades här i Sverige — liksom på många andra håll — förelåg en tämligen klar uppdelning efter partilinjer.

Det är nu möjligt att i åtskilliga punkter fastställa kvinnorösträttens verkningar; sedan ett eller flera årtionden ha kvinnorna rösträtt i ett flertal europeiska länder och åtskilliga stater (t. ex. Amerika och Australien) utanför Europa. Först och främst är det tydligt att kvinnorna i stort sett visat mindre politiskt intresse än männen. I en rad länder har kvinnornas valdeltagande varit 10 till 15 procent lägre än männens. I Sverige röstade exempelvis vid 1928 års val 72,6 procent av männen men endast 62,7 procent av kvinnorna; motsvarande siffror vid 1932 års val voro 73,1 och 62,5 procent. Särskilt på landsbygden ha kvinnorna utnyttjat sina politiska rättigheter i avsevärt mindre utsträckning än männen. På en del håll visar sig dock en tendens till utjämning; vid de första valen efter den kvinnliga rösträttens införande var skillnaden mellan könens röstningsfrekvens betydligt större än under senare år.

Av större intresse är att kvinnorösträtten haft betydelsefulla partipolitiska verkningar. I huvudsak kan det visserligen sägas, att kvinnorna rösta på samma sätt som männen, d. v. s. kvinnorna rösta på samma parti som männen inom samma socialt, ekonomiskt eller religiöst bestämda grupp. Utomordentligt viktiga skillnader finnas dock; kvinnorösträtten har verkat till förmån för vissa

partier och till nackdel för andra. Detta har framför allt kunnat klarläggas i länder, där man skilt på de manliga och kvinnliga rösterna, t. ex. genom att olikfärgade valkuvert använts för män och kvinnor, och sedermera uträknat huru kvinnorna rösta i förhållande till männen; anordningar av detta slag ha främst begagnats i Tyskland och Österrike. Det har då visat sig att den kvinnliga rösträtten inneburit stora fördelar för de konservativa och alldeles särskilt för de religiöst inriktade partierna. I Österrike stredo före diktaturens införande 1933 två partier om makten: socialdemokraterna och det konservativa och strängt katolska kristligt-sociala partiet. Vid varje val röstade kvinnorna i långt större utsträckning än männen på det kristligt-sociala partiet. Vid 1920 års val av representation kommo exempelvis på hundra manliga väljare inom detta parti 132 kvinnliga väljare, under det att motsvarande tal för socialdemokraterna var endast 89. Inom det kristligt sociala partiet var alltså flertalet väljare kvinnor, under det att motsatsen var förhållandet inom det socialdemokratiska partiet.

Uppgifterna från Tyskland tyda på alldeles samma tendens. Vissa uppgifter göra det sannolikt att vid det första valet i den tyska republiken, valet av s. k. konstituerande nationalförsamling 1919, de socialistiska partierna erövrade mer än hälften av de manliga rösterna, under det att bland kvinnorna majoriteten röstade borgerligt; i det hela blev resultatet en svag borgerlig majoritet, och de socialistiska partierna kunde alltså icke skrida till förverkligande av sitt program. Vid senare val har likaledes kvinnorösträtten varit en mycket värdefull tillgång för de borgerliga partierna. Då från och med 1930 de borgerliga grupperna i växande omfattning över-

gingo till det nationalsocialistiska partiet vann detta parti jämförelsevis starkt stöd bland kvinnorna. Vid valen i mars 1933, då Hitlers i januari bildade regering lyckades nå en knapp majoritet och därmed ett slags folklig bekräftelse på diktaturen, berodde detta till icke ringa del på kvinnorna; sannolikt röstade en majoritet av männen mot regeringsblocket.

Helt allmänt kan det sägas att dessa och andra erfarenheter göra det troligt att kvinnorösträtten verkat till fördel för de partier, som satt sig emot införandet av denna rösträtt och överhuvud ställt sig avvisande eller likgiltiga till kvinnornas särskilda krav. Kvinnorna ha i högre grad än männen medverkat till upprättande av de diktaturstyrelser, som begränsat kvinnornas rättigheter och avvisat tanken på likställighet mellan könen. Det lider intet tvivel om att kvinnorösträtten ur socialistisk synpunkt inneburet en svår missräkning. Man måste fråga sig vilka orsakerna härtill äro och vad som kan göras för att förvandla kvinnorösträtten till ett stöd för en radikal framstegspolitik.

Till en början bör det betonas att erfarenheterna från Österrike och Tyskland icke i allo äro tillämpliga på våra förhållanden. Den katolska kyrkan har säkerligen i dessa länder haft ett grepp över kvinnorna, som statskyrkan och de religiösa samfunden i Sverige sakna eller i varje fall icke äga i motsvarande grad.

Att även i Sverige och andra länder, där det kyrkliga inflytandet är av ringa politisk betydelse, kvinnorösträtten med all sannolikhet varit en tillgång för de konservativa och överhuvud de borgerliga partierna beror främst på en annan omständighet. Valstatistiken visar att skillnaden i valdeltagande olika socialklasser emellan är väsentligt större när det gäller kvinnorna än i fråga om männen. Kvinnorna inom arbetarklassen uppvisa enligt alla tillgängliga uppgifter ett jämförelsevis lågt valdeltagande i förhållande till kvinnorna inom andra socialgrupper. Blott ett exempel. Vid 1928 års riksdagsmannaval var valdeltagandet bland männen i den första socialklassen (industriidkare, högre tjänstemän o. s. v.) 84,7 procent och bland kvinnorna 83,4 procent; här röstade alltså kvinnorna praktiskt taget lika flitigt som männen. Inom den andra socialklassen (hemmansägare, handlande, lägre tjänstemän o. s. v.) var skillnaden mellan könets valdeltagande avsevärt större. Allra störst var emellertid denna skillnad inom den tredje socialklassen, den egentliga arbetarklassen; här röstade 69,4 procent bland männen och endast 58,1 procent av kvinnorna. Då de socialistiska partierna huvudsakligen vinna sina väljare inom arbetarklassen är det tydligt att arbetarkvinnornas ringa valdeltagande leder till försvagande just av dessa partier. En närmare granskning av de tillgängliga uppgifterna visar, att det framför allt är de ogifta kvinnliga arbeterskorna — alldeles särskilt hembiträderna — som skölka vid valen. Uppgifterna från olika val visa emellertid att en utjämning även på denna punkt fortgår. Och man kan med skäl anta att 1936 års val, beträffande vilket mera fullständiga uppgifter ännu icke finnas, innebära en fortsatt utveckling i denna riktning. Valdeltagandet vid dessa var som bekant utomordentligt högt, sannolikt omkr. 76 proc. mot 67—68 proc. vid närmast föregående val. Denna väldiga ökning av valdeltagandet, jämte socialdemokratiens

kolossala röstökning, tyder på att det socialdemokratiska partiet i långt högre grad än någonsin förr lyckats mobilisera sina reserver inom arbetarklassen och då i all synnerhet kvinnorna. Sett ur denna synpunkt blir valresultatet särskilt glädjande; man kan då nämligen utgå från att de vunna positionerna kunna bevaras, om blott det politiska intresset inom arbetarklassen vidmakthålles. Men valresultatet visar samtidigt den utomordentliga betydelsen av att socialdemokratien energiskt arbetar för att göra alla grupper inom arbetarklassen och särskilt då kvinnorna politiskt medvetna. Om arbetarklassens kvinnor i samma utsträckning som männen — och som kvinnorna inom de förmögnare klasserna — bindas till det parti som arbetar för deras intressen kan socialdemokratiens ställning i vårt land göras orubblig. Kvinnorösträtten kan då bli vad dess förkämpar före den stora demokratiseringen hoppades: ett värn för demokratien och ett medel till fullständiggande av kvinnans likställighet och till social utjämningspolitik överhuvud.

Herbert TINGSTEN

Den katolska kyrkans grepp om kvinnorna visar sig i de mellan-europeiska ländernas valsiffror. De konservativa kyrkliga partierna äro de enda, som bäras upp av en kvinnlig majoritet.

